BIJLAGE: ONDERBOUWING EN EVALUATIE (CW 3.1.)

Kamerbrief Contouren van het Omschakelprogramma duurzame landbouw [kenmerk: DGA-EIA/20261077]

Deze bijlage is onderdeel van de pilot naar het vergroten van de vindbaarheid van artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet. Op drie april 2020 is de derde voortgangsrapportage van de Operatie Inzicht in Kwaliteit aan de Tweede Kamer gestuurd, waarin de minister van Financiën de pilot naar het vergroten van de vindbaarheid van toelichtingen op nieuwe beleidsvoorstellen aankondigt (Kamerstuk 31865, nr. 168). Volgens artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet (CW 3.1) dienen alle voorstellen met financiële consequenties een toelichting te bevatten op de doelen, beleidsinstrumenten, doeltreffendheid, doelmatigheid en financiële consequenties. Tevens dienen voorstellen een evaluatieparagraaf te bevatten. Met deze pilot wordt beoogd de vindbaarheid van de vereiste toelichtingen bij voorstellen met (kans op) significante financiële gevolgen te vergroten.

<table>
<tr><th>Onderdeel</th><th>Toelichting</th></tr>
<tr><td>1.Nagestreefde doelen</td><td>Met het Omschakelprogramma duurzame landbouw beoogt het kabinet agrarische ondernemers die willen omschakelen, maar daarbij tegen financiële belemmeringen oplopen, te ondersteunen en daarmee bij te dragen aan een optimaal doelbereik van stikstofemissiereductie (in totaal 3,5 mol) en bijdragen aan andere beleidsdoelstellingen op het gebied van duurzaamheid (reductie van emissies (incl. broeikasgassen) naar bodem, water en lucht, vergroting van de biodiversiteit, verbeteren van de bodemkwaliteit, beter hergebruik van grondstoffen uit reststromen en vermindering van externe inputs (zoals kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen).</td></tr>
<tr><td>2.Ingezette Beleids(instrumenten)</td><td>Vanuit de filosofie dat elk probleem om een eigen oplossing vraagt is ervoor gekozen om niet één Omschakelprogramma duurzame landbouw in te richten, maar om te kiezen voor een samenhangend pakket van instrumenten. De instrumenten volgen twee sporen:
1) <u>Omschakelspoor</u> voor de financiële ondersteuning van investeringen in de daadwerkelijke omschakeling door agrarische ondernemers, individueel of in samenwerkingsverband, bestaande uit:
a) Investeringsfonds Nationaal Groenfonds (achtergestelde leningen)
b) Regeling Bedrijfsplan voor omschakeling (subsidieregeling)
c) Regeling Demonstratiebedrijven (subsidieregeling)
2) <u>Overbruggingsspoor</u> dat ondersteunend is aan de omschakeling door voor agrarische ondernemers de stap richting omschakeling minder groot te maken en tijdelijke financiële dips tijdens omschakelperiode te verzachten/te overbruggen. Dit biedt ook de financiers meer zekerheden en vergemakkelijkt derhalve de financiering. Dit spoor zal bestaan uit:
a) Werkkapitaalregeling (borgstellingsinstrument)</td></tr>
<tr><td>3a.Financiële gevolgen voor het Rijk
3b.Financiele gevolgen voor maatschappelijke sectoren – als van toepassing</td><td>Vanuit de bronmaatregelen landbouw voor stikstofaanpak is €175 mln. beschikbaar gesteld voor een Omschakelprogramma duurzame landbouw (omschakelfonds).

Uitvoering van de hierboven genoemde 5 instrumenten, heeft de volgende financiële gevolgen:
<table>
<tr><th></th><th>2020</th><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th><th>2024</th><th>Struc.</th><th>Struc. in</th></tr>
<tr><td>Totale reeks Omschakelprogramma duurzame landbouw (mln.)</td><td>10</td><td>65</td><td>50</td><td>50</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Eerder aangevraagd</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Budget huidig plan*</td><td>10</td><td>65</td><td>3,6</td><td>3,6</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>-1a Investeringsfonds Nationaal Groenfonds</td><td>10</td><td>60</td><td>n.t.b.***</td><td>n.t.b.***</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>-1b Bedrijfsplannen</td><td></td><td>1,9</td><td>1,9</td><td>1,9</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>-1c Demobedrijven</td><td></td><td>1,7</td><td>1,7</td><td>1,7</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>-2a Werkkapitaalregeling</td><td></td><td>1,4</td><td>n.t.b.***</td><td>n.t.b.***</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Resterend op AP**</td><td>0</td><td>0</td><td>46,4</td><td>46,4</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table>
* Dit is de reeks die nu wordt opgevraagd. De bedragen zijn incl. uitvoeringskosten
** AP staat voor Aanvullende Post. Deze bedragen staan nog gereserveerd bij het Ministerie van Financiën en zullen nog niet aan de LNV begroting worden toegevoegd. De invulling van deze middelen moet nog nader worden vormgegeven.
***Nader te bepalen op basis van de ervaringen en het gebruik in de eerste jaren</td></tr>
<tr><td>4.Nagesteefde doeltreffendheid</td><td><u>1a. Investeringsfonds Nationaal Groenfonds:</u>
Het doel is om financiering van de investeringen die de agrarische ondernemer wil doen in een omschakeling toegankelijker te maken. Eén van de knelpunten daarbij is dat de financiering door banken vaak als onzeker/risicovol worden gezien, omdat er - vanuit het perspectief van banken - vaak nog onvoldoende proof of concept is dat er voldoende rendement te behalen valt. Dit instrument kan door middel van een achtergestelde lening verstrekt door het Nationaal Groenfonds het risico voor de reguliere bedrijfsfinancier tot een hanteerbaar niveau verkleinen.
<u>1b: Bedrijfsplan:</u>
Een financiële ondersteuning vanuit de subsidieregeling, vergroot het inzicht naar mogelijke omschakeling, moedigt agrarische ondernemers aan concrete stappen te zetten naar omschakeling, en vergroot het succes van omschakeling.
<u>1c. Demobedrijven:</u>
Demobedrijven zorgen voor extra bewustwording van agrarische ondernemersland- en tuinbouwers van de mogelijkheden die er bestaan in hun eigen natuurlijke omgeving om gedeeltelijk of geheel om te schakelen naar duurzame agrarische bedrijfsvoering, en bevordert bovendien de uitwisseling van kennis en ervaringen en stimuleren om daarmee omschakeling te stimuleren.
<u>2a. Werkkapitaalregeling:</u>
De borgstelling helpt om de banken mee te krijgen in de financiering van de voorzienbare kasstroomdip die met de omschakeling gepaard gaat.</td></tr>
<tr><td>5.Nagestreefde doelmatigheid</td><td>De doelstellingen voor het Omschakelprogramma duurzame landbouw moeten worden behaald via de investeringen die gedaan worden met ondersteuning vanuit het Investeringsfonds Nationaal Groenfonds en (voor een klein deel) de regeling demonstratiebedrijven.
De overige voorgestelde regelingen zijn ondersteunend aan de primaire investering voor omschakeling. Indirect dragen ze er wél toe bij doordat ze meer ondernemers in staat te stellen de investeringen voor de omschakeling te (durven) maken. Zonder deze ondersteunende maatregelen, zullen minder agrarische ondernemers de gewenste omschakeling maken, waardoor de beoogde reductiedoelstelling lager uit zal vallen.
Met het Investeringsfonds kunnen omschakelplannen die anders geen doorgang vinden gefinancierd worden. Door het betrekken van de huisbankier bij de financiering wordt beter gewaarborgd dat financiering op termijn weer door de private</td></tr>
</table>

	sector kan worden overgenomen. Doordat leningen terugbetaald dienen te worden kan bovendien hetzelfde geld meermaals ingezet worden om ondernemers te helpen met de omschakeling. Bovendien stimuleert de doelgestuurde opzet van dit fonds dat ondernemers zelf een samenstel van innovatieve bronmaatregelen in hun gehele bedrijfsvoering moeten doorvoeren. Dit bevordert de ontwikkeling van innovatieve vormen van bedrijfsvoering/bedrijfssystemen om stikstof te reduceren, die met een op middelvoorschriften gebaseerde regeling niet tot stand zouden komen. Het waarborgt bovendien dat de boer zelf een plan aanlevert en daarbij dus zelf intrinsiek gemotiveerd moet zijn om de omschakeling te maken.
6.Evaluatieparagraaf (of en hoe)	Evaluatie en monitoring van het Omschakelprogramma duurzame landbouw zal plaatsvinden aan de hand van de volgende stappen: In het kader van het meet- en monitoringsprogramma voor de bronmaatregelen wordt onderzocht hoe de meet- en monitoringssystematiek van de stikstofreductie van het Omschakelprogramma duurzame landbouw vormgegeven kan worden. • Bij de nadere uitwerking van de regelingen worden ook de criteria/doelstellingen van de bredere doelstellingen van het Omschakelprogramma duurzame landbouw geconcretiseerd en verfijnd om het bereik van de stikstof- en de andere genoemde doelstellingen helder in beeld te krijgen en zo de met dit fonds beoogde doelen te realiseren. • De criteria/doelstellingen van het fonds kunnen door tussentijdse nieuwe inzichten en methodieken m.b.t. 'kengetallen/indicatoren opnieuw worden vastgesteld om daarmee de doeltreffendheid te versterken. Het Investeringsfonds wordt stapsgewijs vormgegeven, zodat door reguliere monitoring en evaluatie een leereffect op kan treden. • Als onderdeel van de bredere evaluatie van het stikstofpakket die voorzien is in 2023, wordt op basis van empirische informatie die dan beschikbaar is een eerste beoordeling en validatie (door RIVM/PBL) van het doelbereik van het Omschakelprogramma duurzame landbouw op het gebied van stikstofreductie en de andere doelen gedaan op basis waarvan evt. politiek kan worden beslist bij te sturen. • Gedurende de gehele looptijd van de instrumenten wordt er gemonitord op het gebruik en waar nodig aangepast/aangescherpt.